

Screening na depresiju-depresivni simptomi srednjoškolaca Omiša

(Depression Screening - Symptoms of Depression among Adolescents of Omis)

Branka Huljev¹, Nives Đurašković¹, Slađana Štrkalj-Ivezić²

¹ Nastavni zavod za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije,
² Dnevna bolnica, Psihijatrijska Klinika Vrapče, Zagreb

Sažetak

Prema očekivanjima do 2020. godine depresija će postati drugi vodeći javnozdravstveni problem na svijetu, odmah iza ishemijske bolesti srca. Posebno je zabrinjavajuće da od depresije pati sve više djece i mladih.

Depresija u djece vrlo je slična depresiji u odraslih i ako se ne liječi može dovesti do neuspjeha u školi, štetne uporabe alkohola i drugih sredstava ovisnosti, a u najtežim slučajevima ponavljajućih razmišljanja o smrti, do pokušaja ili izvršenja suicida...

U travnju 2005. godine upitnikom na simptome depresije prema 10. Međunarodnoj klasifikaciji (upitnik je preuzet od stručnjaka Dnevne bolnice Vrapče) anketirano je 213 učenika srednjih škola u Omišu (gimnazija, srednja strukovna škola i zanatska škola). Osjećaj gubitka energije i umor je najčešći simptom, 40,1% anketiranih učenika. 34,4% se žali na slabu koncentraciju i teškoće donošenja odluka, dok se 31,6% često osjeća tužnima i bezvoljnima. Samopoštovanje je sniženo kod 24,5% anketiranih adolescenata, dok je njih 22,2% izgubilo interes za uobičajene aktivnosti. 21,7% ima jak osjećaj krivnje, dok 19,8% pesimistično gleda na budućnost. 16,5% učenika se žali na promjenu apetita i 15,6% na poremećaj spavanja, a 9% ima ponavljane misli o smrti ili samoubistvu.

Učenicima s 4 i više potvrdnih odgovora preporučeno je savjetovanje s liječnikom, kako bi se odredio dalji terapijski postupak. 4 i više potvrdnih odgovora imao je 41 učenik, gotovo petina anketiranih. U ovoj potencijalno rizičnoj grupi 13 učenika (6,1%) je kao jedan od simptoma imalo razmišljanje o smrti ili suicidu. Smatramo da je ovo vrlo rizična grupa djece koja zahtijeva savjetovanje i daljnju psihološku podršku kao i nadzor ili pomoć psihijatra.

Ključne riječi: adolescenti, depresija, screening, savjetovanje

Abstract

By the year 2020, depression is expected to become the world's second leading public health problem right after the heart diseases. What is especially alarming is the increasing number of children and adolescents suffering from it.

The criteria for determining childhood and adult depression are almost the same. If not treated, teen depression can lead to poor school performance, learning problems, substance abuse, recurrent thoughts of death and in worst cases to an attempt of suicide or death.

To contribute to the recognition of this growing adolescent pathology, the authors conducted a research in their local community. The survey, conducted in April 2005, included 213 high-school students from Omis. An anonymous questionnaire, containing 10 questions, was prepared by specialists from Zagreb Health Center Vrapce. It was designed according to International Classification of Diseases (ICD-10) including all the relevant depression parameters.

As the most frequent symptoms 40.1% of the questioned adolescents experience fatigue and loss of energy, 34.4% complained of poor concentration and difficulties with making decisions, while 31.6% claimed to often feel sad or dejected. Self-esteem is decreased for 24.5% of the interviewees, while 22.2% of them lost interest in usual activities. 21.7% experience an intense feeling of guilt, while 19.8% have a pessimistic view of the future. 16.5% of the students complained of changing appetite, and 15.6% of disturbed sleep patterns. 9% have recurrent thoughts of death or suicide.

Counseling is recommended for all those who had 4 or more affirmative answers in order to determine whether the symptoms are indeed manifestations of depression. According to this survey approximately 1/5 of the interviewees have 4 or more affirmative answers, which is 41 student! In this potentially critical group there are 13 students (6, 1% of all surveyed adolescents) who confirmed that they experience thoughts of death or suicide. These students belong to a high-risk group and they require immediate counseling and further psychological support, as well as supervision or psychiatric help if necessary.

Key words: adolescents, depression, screening, counseling

Prema procjenama SZO depresija će do 2020.godine postati, drugi vodeći javnozdravstveni problem na svijetu, odmah iza ishemijske bolesti srca. Zabrinjavajuće je da od depresije sve više pate djeca i mladi. Podaci Službe za socijalnu medicinu HZJZ, iz 2002. godine, pokazuju da je u starosnoj skupini djece i mladih do 19 godina starosti evidentirano više od 16 000 onih s poremećajima u ponašanju ili duševnim poremećajima, s tendencijom godišnjeg porasta broja bolesnika za 500 do 700.

Vrijeme adolescencije vrijeme je velikih promjena, skokova u sazrijevanju, ali i kriza. Tinejdžer nije više dijete, a nije još odrasla osoba. Kako bi krenuo naprijed, nerijetko prvo kreće nekoliko koraka unatrag. To je uzbuđljivo doba traženja vlastite samostalnosti, nove ličnosti, često zbunjujuća prilagodba na «novo tijelo». Napuštajući sigurnost djetinjstva, preuzimaju odgovornost odraslih. Česti nesporazumi roditelja i adolescenata dodatna su otežavajuća okolnost. Ponekad je biti roditelj adolescenta jednako teško životno iskustvo kao biti adolescent. Život s adolescentom se obično poklapa s krizom srednje dobi roditelja i problemima sa sve starijim vlastitim roditeljima.

Još unatrag nekoliko generacija, razdoblje adolescencije u današnjem smislu nije ni postojalo. Adolescencija je bila «kao predvidljivo putovanje vlakom s vagonima koji su došli na odredište svi u isto vrijeme», a danas je to «neizvjesno putovanje automobilom na autoputu», čime se stvara privid slobode i autonomije, gdje vozač donosi individualne odluke. Produljenje redovnog obrazovanja uzrokovalo je da je prelazak iz djetinjstva u svijet odraslih postao dulji i postupniji, što može biti prednost jer mlada osoba ima vremena i mogućnosti pripremiti se na buduću život, no može dovesti i do određenih problema. Najznačajniji su među tim problemima kriza ostvarivanja vlastitog identiteta te življenja u konfliktu između potrebe za samostalnošću i ovisnosti o odraslima.

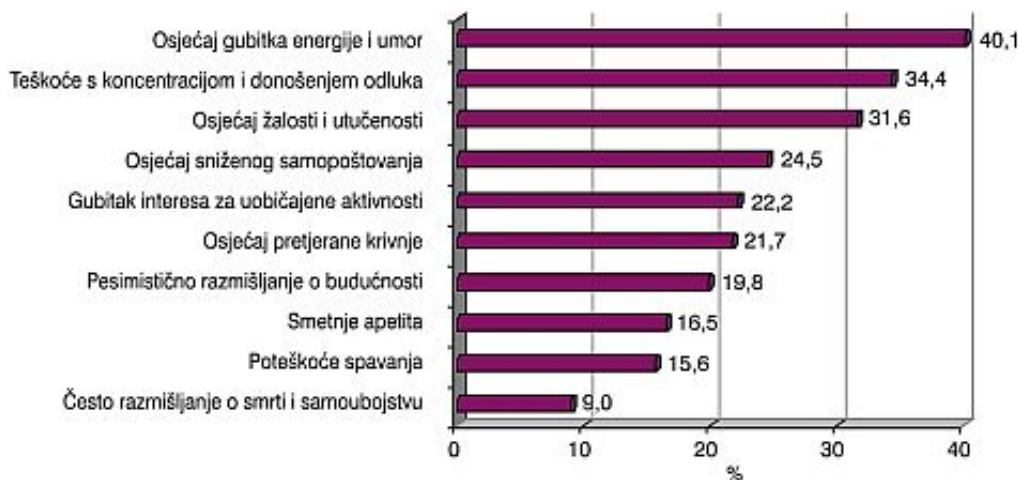
Separaciju od roditelja prati anksioznost koja je vezana uz dvojbu adolescenata, odrasti ili ne, a prati je faza tzv. prirodne žalosti zbog procesa odvajanja od roditelja. Zato mnogi autori depresiju u adolescenciji smatraju normalnim fenomenom koji je vezan uz separaciju od roditelja. Naime, blage depresije, odnosno promjene raspoloženja, prolazne su pojave i odnos zdravog adolescenta koji nastoji razriješiti odvajanje od roditelja i osamostaliti se. Takva depresivna raspoloženja u službi su razvoja i nemaju stalnu kliničku sliku. U kojem će pravcu psihički razvoj mlade osobe teći, ovisi o mnogo faktora: o naslijeđu, o biološkom i psihodinamskom razvoju, utjecaju okoline...

Društvo je nesklono vjerovati da djeca i mladi mogu biti depresivni i suicidalni, ali ponavljani slučajevi djece koja doživljavaju izrazitu tugu i iritabilnost, promjene koncentracije i aktivnosti, apetita i spavanja, uz suicidalne misli i beznadnost, potaknuli su interes europskih pedopsihijatarata, koji su prvi put službeno 1971. godine istaknuli potrebe depresivne djece i adolescenata. Depresija u djece vrlo je slična depresiji u odraslih i ako se ne liječi može dovesti do neuspjeha u školi, štetne uporabe alkohola i drugih sredstava ovisnosti, a u najtežim slučajevima ponavljajućih razmišljanja o smrti, do pokušaja ili izvršenja suicida...

Ponukani ovim činjenicama autori su proveli istraživanje u lokalnoj zajednici, kao doprinos prepoznavanju ove rastuće patologije adolescenata. U travnju 2005. godine provedeno je anketno ispitivanje kojim je obuhvaćeno 213 učenika srednjih škola u Omišu; 110 učenika prvih razreda i 103 učenika završnih razreda. Anketom su obuhvaćeni svi profili srednjih škola u Omišu: gimnazija, srednja strukovna škola i zanatska škola. Učenici su odgovarali na anonimni upitnik od 10 pitanja, kojim se vrednuje osjećaj depresije. Upitnik je preuzet od stručnjaka Dnevne bolnice Vrapče Zagreb, koji ga koriste u praktičnom radu. Koncipiran je koristeći se mogućim simptomima depresije po 10. Međunarodnoj klasifikaciji bolesti i pitanja uključuju sve relevantne pokazatelje depresije.

Osjećaj gubitka energije i umor je najčešći simptom; 40,1% mladih odgovara potvrdno na ovaj upit. 34,4% ispitanika ima teškoće s koncentracijom i donošenjem odluka a 31,6% navode da ih muči osjećaj žalosti i utučenosti. Osjećaj sniženog samopouzdanja javlja 24,5% , a njih 22,2% nema više interesa za uobičajene aktivnosti. Nadalje ,osjećaj pretjerane krivnje za bilo što potvrđuje 21,7% učenika, a 19,8% razmišlja na pesimističan način o budućnosti. Smetnje apetita ima 16,5 srednjoškolaca, a 15,6% spavaju loše. O smrti ili samoubojstvu često razmišlja 9,0% mladih.

Slika 1. UČESTALOST DEPRESIVNIH SIMPTOMA SREDNJOŠKOLACA

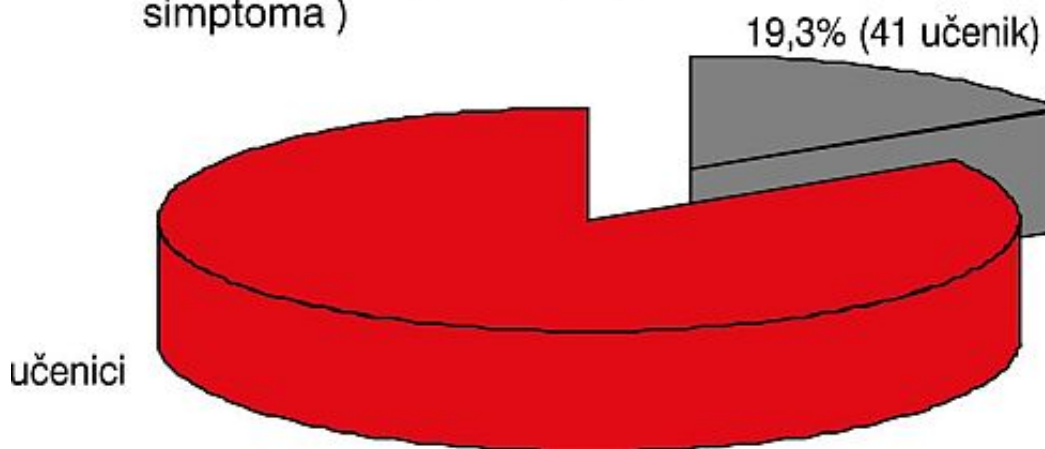

slika 1

Nismo našli razlike u učestalosti potvrđnih odgovora na pojedine depresivne simptome između prvih i završnih razreda, osim na 2 odgovora, u kojima maturanti nešto učestalije navode depresivne tegobe:

Osjećaj gubitka energije i umor, uvjerljivo najčešći simptom u cijeloj anketiranoj populaciji, javlja gotovo polovina maturanata naspram trećine učenika prvih razreda. Pesimistično razmišljanje o budućnosti također navodi više maturanata, njih 20%, u odnosu na 12,8 % učenika prvih razreda. Učenicima s 4 i više potvrđnih odgovora preporučeno je savjetovanje s liječnikom, da bi se ustanovilo jesu li simptomi zaista pokazatelji depresivnog stanja, kako bi se odredio dalji terapijski postupak. U ovoj anketi gotovo petina mladih ima potrebu savjetovanja s liječnikom.

Slika 2. POTREBA SAVJETOVANJA SA LIJEČNIKOM i (poradi izjavljenih 4 i više depresivnih simptoma)

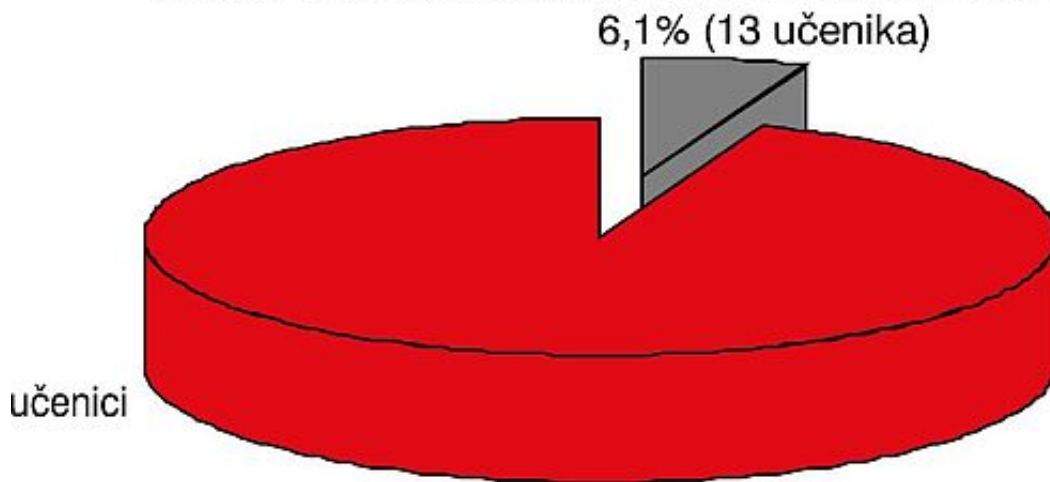

slika 2

Poteškoće za koje nisu potrebni tretmani pedopsihijatra mogu se uspješno zbrinjavati u polivalentnim savjetovalištim školke medicine. Dužnu pažnju moramo obratiti na činjenicu da u potencijalno rizičnoj grupi mladih koji imaju 4 ili više potvrđnih odgovora, 13 učenika (6,1% od ukupnog broja ispitanika!) kao jedan od depresivnih simptoma navode razmišljanje o smrti ili samoubojstvu.

Oni se smatraju visoko rizičnom skupinom koju nužno treba obuhvatiti savjetovališnim radom i daljnjom psihološkom podrškom i nadzorom i po potrebi konzultacijom psihijatra.

Slika 3. VISOKO RIZIČNI ZA RAZVOJ DEPRESIJE

slika 3

ZAKLJUČAK:

Ponoviti ćemo da je depresija bolest današnjice. Iako je depresivno raspoloženje jedna od razvojnih karakteristika adolescencije, broj mladih koji imaju jače izražene depresivne smetnje nije zanemariv, što je potvrđeno i ovom anketom.

Ne smijemo zaboraviti da depresivni poremećaj, bez obzira na dob, predstavlja jednu od najjačih duševnih patnji, te je očita potreba i nužnost uvođenja screeninga na depresiju tijekom školovanja i otvaranje savjetovališta za mlade u kojima će im se pružiti adekvatna podrška i tretman. Savjetovališta trebaju biti posebno odvojena za adolescente, lako dostupna i diskretni specijalizirani punktovi, za koje nije potrebna posebna najava. Treba naglasiti da je u ovakvim vrstama savjetovališta iznimno važan inerdisciplinarni pristup različitih profila stručnjaka iz zdravstva, prosvjete i socijalne skrbi, educiranih i spremnih za rad s mladima kao što su školski liječnici, psiholozi, pedagozi, socijalni radnici, po potrebi pedopsihijatri i ostali profili stručnjaka. Kreiranje ovakvih centara jeste dobra podloga i uporište nastojanjima da se učinkovito i kontinuirano preveniraju mentalni poremećaji mladih, po potrebi intervenira i pruži potrebna stručna pomoć u očuvanju mentalnog zdravlja.

Kontakt osoba:

Nives Đurašković, dr.med.spec.školske med.
Ambulanta školske medicine «LUČAC», Omiška 27, Split 21000
Tel 021/ 483 177 fax 021/ 315 957
e-mail: nives.djuraskovic@st.t-com.hr